

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Допускається до захисту
завідувач кафедри економіки та економічної
теорії

назва кафедри

С.Г. доц. С.Г. Батажок
підпис, вчене звання, прізвище, ініціали

«20» листопада 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

«КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ» (на матеріалах Узинської міської
територіальної громади м. Узин)»

Виконав: Денисенко Ілля Сергійович
прізвище, ім'я, по батькові,

Ілля
підпис

Керівник: професор Юхименко Петро Іванович
вчене звання, прізвище, ініціали

Петро
підпис

Рецензент: професор Сокольська Тетяна Вікторівна
вчене звання, прізвище, ініціали

Тетяна
підпис

Я, Денисенко Ілля Сергійович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Затверджую

гарант ОІП «Економіка»

доцент Понедільчук Т.В.
підпис, вчене звання, ініціали, прізвище
«19» грудня 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Денисенко Іллі Сергійовичу
прізвище, ім'я та по батькові

Тема: «КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ» (на матеріалах Узинської міської територіальної громади м. Узин)».

Перелік питань, що розробляються в роботі: розкрити економічний зміст теоретичних доміант природно-ресурсного потенціалу, проаналізувати інституціональні проблеми капіталізації природно-ресурсного потенціалу на рівні громади, практичну діяльність по реалізації цього права на матеріалах Узинської міської територіальної громади м. Узин; розкрити проблеми забезпечення достатнього рівня відтворення найважливіших складових ресурсного потенціалу громади.

Вихідні дані закони України, правові та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, матеріали Міністерства економіки та Державного комітету статистики України, опубліковані дані галузевих статистичних досліджень, первісні фактичні матеріали Узинської міської територіальної громади м. Узин, монографічні і періодичні українські та зарубіжні видання.

Календарний план виконання роботи

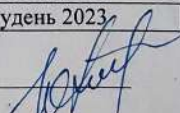
Етап виконання	Період виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	січень-лютий 2023	виконано
Теоретико-методична частина	березень-квітень 2023	виконано
Аналітична частина	травень-липень 2023	виконано
Рекомендаційна частина	серпень-вересень 2023	виконано
Оформлення роботи	жовтень 2023	виконано
Перевірка на плагіат	листопад 2023	виконано
Попередній розгляд на кафедрі	листопад 2023	виконано
Подання на рецензування	грудень 2023	виконано

Керівник роботи

П.І. _____

підпис

Здобувач

вчене звання, ініціали, прізвище
Денисенко І.С.
ініціали, прізвище

Дата отримання завдання «20» грудня 2022 р.

АНОТАЦІЯ

В роботі розкрито економічний зміст поняття потенціал природних ресурсів сільських територій — це здатність природного комплексу або його окремих компонентів задовольняти потреби суспільства в енергії, сировині, здійсненні різноманітних видів господарської діяльності. А поняття «сільські території» еволюціонують і як наукова категорія, і як спосіб людського проживання та освоєння ресурсів навколишнього природного середовища даної території. Дано аналіз наявного природно-ресурсного потенціалу ОТГ Узинське, який засвідчив, що громада має потенціал розвитку. На даний час розвиток промислових підприємств, аграрного виробництва та переробки має загрозу увигляді двох чинників: відтік працездатного населення за межі громади, демографічний перекис в бік людей пенсійного віку, та відсутність інвестицій.

Показано, що узинська ОТГ має усі ресурси для ефективного використання виробничого потенціалу громади. Громада має ряд об'єктів, які можуть бути запропоновані інвесторам – вільні від забудови земельні ділянки, а також приміщення різного цільового призначення які можуть бути капіталізовані на певних умовах сприяння розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. **Однак досьгодні не вирішено низку проблемних питань щодо можливості використання наявних природних ресурсів на території громади самою ж громадою, оскільки багато ОТГ і не володіють інформацією, що їм належить і незавершена інституціоналізація управління в умовах децентралізації. Виявлено проблеми залучення іноземного капіталу на основі капіталізації природно-ресурсного потенціалу і економічне використання загальнонародної власності, що не знайшло відображення у існуючих законодавчих актах.**

Ключові слова: природно-ресурсний потенціал, виробничий потенціал, людський капітал, інституціоналізація управління, сільські території.

ABSTRACT

The work reveals the economic content of the potential of natural resources in rural areas — the ability of the natural complex or its individual components to meet society's needs for energy, raw materials, and the implementation of various types of economic activity. And the concept of "rural territories" is evolving both as a scientific category and as a way of human habitation and development of the resources of the natural environment of this territory. The analysis of the existing natural resource potential of Uzynske OTG was analyzed, which proved that the community has development potential.

The development of industrial enterprises, agricultural production and processing is threatened by two factors: the outflow of the able-bodied population outside the community, the demographic shift towards people of retirement age, and the lack of investment.

It is shown that Uzyna OTG has all the resources for effective use of the productive potential of the community. The community has a number of objects that can be offered to investors - land plots free from development, as well as premises of various purposes that can be capitalized under certain conditions to promote the development of social infrastructure in rural areas. However, to date, a number of problematic issues regarding the possibility of using available natural resources on the territory of the community by the community itself have not been resolved, since many local authorities do not have the information that belongs to them and the incomplete institutionalization of management in conditions of decentralization. The problem of attracting foreign capital based on the capitalization of natural resource potential and the economic use of national property, which was not reflected in the existing legislative acts, was revealed.

Keywords: natural resource potential, production potential, human capital, institutionalization of management, rural areas.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ДОМІНАНТИ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІДЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....	9
1.1. Природно-ресурсний потенціал сільських територій: зміст та особливості еволюції	9
1.2. «Сільські території» як економічна категорія.....	18
Висновки до першого розділу.....	26
Розділ II. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЙОГО ПРОБЛЕМИ.....	28
2.1. Проблеми капіталізація природно-ресурсного потенціалу Узинської громади	28
2.2. Виробничий потенціал ОТГ Узинське: стан та рівень використання.....	43
Висновки до другого розділу.....	53
Розділ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТАТНЬОГО РІВНЯ ВІДТВОРЕННЯ НАЙВАЖЛИВІШИХ СКЛАДОВИХ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОТГ «Узинське».....	54
3.1. Оцінка ресурсного потенціалу територіальної громади Узинська.....	54
3.2. Розбудова соціальної інфраструктури, як чинник розвитку демографічного потенціалу сільських територій ОТГ.....	70
Висновки до третього розділу.....	81
ВИСНОВКИ.....	8
3	
ВИКОРИСТАНА	
ЛІТЕРАТУРА.....	85

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бочі А. Чи виживуть бюджети ОТГ у боротьбі з коронавірусом. Економічна правда. 16 квітня 2020 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/04/16/659472/>
2. Белевят О.А. Соціально-економічний розвиток сільських територій в умовах транзитивної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.03. Миколаїв, 2012. 20 с.
3. [Веклин О. Р.](#) Категорія "природно-ресурсний потенціал" у суспільній географії. [Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія.](#) 2016. № 1. С. 9-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPUg_2016_1_4
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с. С. 1323. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnyk>
5. Грановська Л.М., Нижегороденко К.С. Теоретичні підходи до формування категорій "сільські території" та "сільський регіон". Збалансоване природокористування. 2016. № 1. С. 10—15. URL: http://irb.nubip.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_14/cgiirbis
6. Гудзь В. П., Лісовал А. П., Андрієнко В. О., Рибак М. Ф. Землеробство з основами ґрунтознавства і агрохімії: Підручник. 2-ге вид., перероб. та допов.. К.: Центр учбової літератури, 2007. 408 с.
7. Греков В. О., Дацько Л. В. Переваги та недоліки зелених добрив. URL: <https://a7d.com.ua/plants/1108-perevagi-ta-nedoliki-zelenikh-dobrив.html>
8. Данилишин Б. М., Дорогунцов С. І, Міщенко В. С. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. К.: ЗАТ «ШЧ ЛАВА», 1999. 86 с.
9. Державно-підприємницьке партнерство в умовах формування інституціонального порядку децентралізації: монографія. Юхименко П. І., Шуст О. А., Димань Т. М. та ін. За заг. ред. д.е.н., професора Шуст О. А. Біла Церква, БНАУ, 2022. 639 с.

10. Дієсперов В. С. Земля як головний природний ресурс сільських територій і країни. Економіка АПК. 2010. №9. С. 102-109. URL: http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2010/2010_09/10_09_21.pdf
11. Довгаль О. В. Стан та особливості використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. 4. С. 88-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2018_4_16
12. Економічна енциклопедія. У трьох томах. Т. 3. / Редкол. С.В. Мочерний та ін. Київ, «Академія», 2002. 932 с.
13. Економічна енциклопедія: у 3-х т. Т. 1 / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Академія, 2000. 864 с.
14. Жерибор Л. Л. Природні ресурси сільських територій як основа їх відтворення. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2011. вип. 20. ч. I. С. 89-94. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/486>
15. Жулавський, А. Ю., Гордієнко В. П. Природно-ресурсний потенціал регіону в системі економічних відносин. Ефективна економіка. № 8, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2238>
16. Ізраїльський досвід зрошення. Державне агенство меліорації та рибного господарства України. 21.08.2023. URL: https://darg.gov.ua/izrajiljskij_dosvid_0_0_0_12848_1.html
17. Індекс сталості ОГС-2019: Україна демонструє стале зростання. URL: <https://rpr.org.ua/news/indeks-stalosti-ohs-2019-ukraina-demonstruie-stale-zrostannia/>
18. Клиновий Д.В., Рогов Д.П. Децентралізація: економіка, фінанси та безпека природокористування. Socialdevelopmtnt&Security. 2017. Вип. 2 (2). С. 34–67. URL: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/19/17;NaturalResourcesandPro-PoorGrowth> THE

19. КОНЦЕПЦІЯ сільського розвитку до 2030 року. Проект. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=9795b91e-5e4b-42cf-9a71-64c3ddf0ec56>
20. Кульганік О.М. Формування системи соціально-економічного розвитку сільських територій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.07.02. Київ, 2010. 21 с
21. Лісовий А.В. Державне регулювання розвитку сільських територій: монографія. Київ: Дія, 2007. 400 с.
22. Ломовських Н. О. Про сутність понять «трудовий потенціал» і «потенціал трудових ресурсів». Вісник Харківського національного аграрного університету. 2009. №5. С. 298-299.
23. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації стратегічних і програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. МРРБЖ-К Г України. 2016. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/9514>.
24. Мацелюх Н.П., Максименко І.А. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 382 с
25. Мельник С.І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2004. 428 с.
26. Марченко С.Ю. Сутність поняття "сільські території" та його визначення в юридичній літературі. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2013. № 1. С. 149—151. URL: https://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe.
27. Мержинський Є. К., Глушевський В.В. Теоретичні аспекти моделювання еколого-економічного природно-ресурсного потенціалу. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2011. № 2. С. 110 – 116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2011_2_16
29. Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 січня 2018 р. № 60-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60-2018-%D1%80#Text>

29. Пивовар П.В., Пивор А.М. Формування визначення поняття «сільська територія» як економічна категорія. Агросвіт. № 11. 2021. С. 21–33. С. 24. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_2021/4.pdf
30. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 995-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>
31. Передали на місця? Три проблеми з землею для ОТГ. Економічна правда: сайт. 12.04.2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/04/12/646954/>
32. Попадинець Н.М., Петицька Х.О., Лещух І.В. Сучасні проблеми використання природно-ресурсного потенціалу територіальних громад в Україні в умовах децентралізації. Соціально-економічні проблеми сучасної України. 2019 Випуск 3 (137). С. 3 – 9. С. 5. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20193\(137\)/sep20193\(137\)_003_PopadynetsNM,PatytskaKHO,LeshchukhIV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20193(137)/sep20193(137)_003_PopadynetsNM,PatytskaKHO,LeshchukhIV.pdf)
33. Природні ресурси у фінансово-економічному забезпеченні розвитку об'єднаної територіальної громади (рекомендації для місцевих лідерів та керівників ОТГ) / [упоряд. М. А. Хвесик, І. К. Бистряков, Д. В. Клиновий] ; ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». К., 2018. 36 с.
34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» від 19.09.2007р. №1158.. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/93054997>
35. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств. Закон України від 10.07.2018 № 2497-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2497-19>
36. Про затвердження Порядку нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23.05.2017 №262. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/383830_744853
37. Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості: проект Закону України від 07. 04. 2005 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=24247

38. Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості: проект Закону України від 07. 04. 2005 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=24247
39. Про сільське господарство: Проект Закону України від 27.01.2012. URL: www.uniflor.biz/law/zakon-ukrajiny-pro-silskehospodarstvo.html.
40. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17.06.2004 № 1807-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1807-15>.
41. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 № 2850-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>
42. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
43. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 995-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>
44. Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості: проект Закону України від 07. 04. 2005 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=24247;
45. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 24 із змінами. 2020. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi>.
46. Павлов О.І. Сільські території України: історична трансформація парадигми управління: монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 360 с.;
47. Розвиток аграрного сектору економіки в умовах четвертої технологічної революції: монографія / Юхименко П. І., Шуст О. А., Димань Т. М. та ін. За заг. ред. д.е.н., професора Шуст О. А. Біла Церква, БНАУ, 2023. 706 с. С. 401.
47. Саблук П. Розвиток сільських територій — запорука відродження аграрної України. Вісник аграрної науки. 2006. № 5. С. 21—23.
48. СатуКахконен. “Мертвий капітал”: отменить земельный мораторий до конца года. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2017/10/2/629683/>

49. Стратегія розвитку Узинської міської об'єднаної територіальної громади на період до 2025 року. м. Узин, 2018. 81 с. URL: <https://uzmr.gov.ua/strategiya-rozvitku-11-07-37-04-07-2019/>

51. Талавиря М.П., Горай А.О. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. Економіка АПК, № 11. 2018, С. 75 – 79. URL: http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2018/11/eapk_2018_11_p_75_79.pdf

52. Тлумачний словник української мови: електронна версія. URL: <http://sum.in.ua/s/selo>.

53. Фінансово-економічний механізм управління територіальними природно-господарськими комплексами /за заг. ред. М.А. Хвесика. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2016. 528 с. URL: https://www.concordia.edu.ua/wp-content/uploads/2019/08/monografiya_tpgk.pdf

54. Хомюк Н.Л. Особливості формування категорії «сільські території». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 17, частина 2. 2018. С. 117–120. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/157730573.pdf>

55. Шкуратова І. І. Управління природно-ресурсним потенціалом в економічній системі регіону. Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління, 2011. №1. С. 92-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2011_1_15

56. Юхименко П.І., Леоненко П.М. Історія економіки та економічної думки: підручник. К.: Знання-Прес, 2011. 646 с.

57. Юрчишин В.В. Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектору економіки. Економіка АПК. 2005. № 3. С. 3—10.

58.

Action Plan of the Global Strategy to Improve Agricultural and Rural Statistics for Food Security, Sustainable Agriculture, and Rural Development. Rome: Food and Agricultural Organization, 2012. 98 с. URL: https://www.cepal.org/sites/default/files/events/files/ce12_room-agricultural-rural-st_0.pdf

59. Definitionsofrural/urbanareasforuseinlabourstatistics: Analysisofthemostcommoncriteriaused. Geneva: ILO DepartmentofStatistics, 2016. 80 c. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/--stat/documents/meetingdocument/wcms_636038.pdf
60. Chigbu, U. E. ConceptandapproachtoLandmanagementinterventionsforruraldevelopmentinAfrica. Geospatial Technologies forEffectiveLandGovernance. Hershey, PA, USA: IGI Global, 2019. P. 1—4. URL; <file:///C:/Users/TechnoPlus/Desktop/CALMIRDA.pdf>
61. OECD RegionalTypology. Paris: OECD DirectorateforGovernanceandTerritorialDevelopment, 2011. 16 p. URL: https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/OECD_regional_typology_Nov2012.pdf
62. HarringtonEdwin C., Jr. TheDesirabilityFunction. IndustrialQualityControl. 1965. April. pp. 494–498. URL: [https://www.scirp.org/\(S\(i43dyn45teexjx455qlt3d2q\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1542744](https://www.scirp.org/(S(i43dyn45teexjx455qlt3d2q))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1542744)
63. NaturalResourcesandPro-PoorGrowth: THE ECONOMICS AND POLITICS. OECD. 2009. 166 p. P. 21. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264060258-en.pdf?>
64. Trackingresultsinagricultureinless&thanidealconditions: a sourcebookofindicatorsformonitoringandevaluation / GPRD, FAO, WorldBank. 2008. URL: <http://www.fao.org/fileadmin/templates/ess/documents/Sourcebook&WebVersion.pdf>
65. Vukovic P.M., Grujic, B. DiversificationofEconomicActivitiesandSustainableDevelopmentofRuralAreas: TheCaseoftheNoviSad, Serbia. HandbookofResearchonAgriculturalPolicy, RuralDevelopment, andEntrepreneurshipinContemporaryEconomies. Hershey, PA, USA:

IGI Global, 2020. P. 167—188. URL: <https://www.igi-global.com/chapter/diversification>